

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE ÖNEMLİ BİR SAYFIYE: GÖLCÜK GÖLÜ VE YAYLASI (ÖDEMİŞ)¹

An Important Summer Resort from the Past to the Present: Gölcük Lake and Highland

Prof. Dr. Mehmet Akif CEYLAN

Marmara Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü,
maceylan@marmara.edu.tr

ÖZET

Makale, daha önce yayınlanan (Ceylan,1996/7) Gölcük Gölü ve yakın çevresinin fiziki coğrafya özelliklerinin ele alındığı çalışmanın devamı niteliğindedir. Söz konusu makalede gölün oluşumu, göl çukurluğunun morfolojisi ve rölyefi, beslenme havzasının jeomorfolojisi, gölün beslenmesi, seviye değişimleri, göl suyunun fiziksel, kimyasal ve biyolojik özellikleri nispeten ayrıntılı bir şekilde incelenmeye çalışılmıştır.

Gölcük Gölü ve Yaylası, konumu, ulaşım imkânları, farklı coğrafi görünümünün fevkalade manzaraları, iklimi, su kaynakları, orman sahalarının varlığı, yaylacılık ve tarım faaliyetleri gibi sahip olduğu birçok doğal ve beşeri çekicilikler nedeniyle Batı Anadolu'nun önemli sayfiye alanlarından birini teşkil etmektedir. Keza günübirlik veya konaklamalı ziyaretçilerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik göl kıyısında otel, pansiyon, yazlık evler ve çay bahçesi gibi çok sayıda tesisler bulunmakta ve ayrıca burası bazı spor kulüpleri tarafından kamp yeri olarak tercih edilmektedir.

Makalede, hemen her dönemde önemini koruyan Gölcük Gölü ve Yaylası'nın rekreasyon özellikleri, Aydınoğulları Beyliği'nden başlayarak günümüze kadar tarihi gelişim süreci göz önünde tutularak farklı yönleriyle ele alınmıştır. Bu bağlamda özellikle Aydınoğulları Beyliği, Osmanlı Devleti ve Cumhuriyetin ilk dönemlerinde devletin ileri gelen yöneticilerinin buraya olan ilgilerine yer verilmiştir. Ayrıca Gölcük Gölü ve Yaylası'nın mevcut potansiyelinin değerlendirilmesi ve korunması konularında bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Gölcük Gölü, Gölcük Yaylası, Ödemiş, sayfiye

---

¹ Yörük Obasından Ödemiş Ovasına Uluslararası Birgi Sempozyumu (18-20 Eylül 2015)'na bildiri olarak sunulmuştur.

ABSTRACT

The paper is a continuation of the previously published study dealing with the physical geography of the Gölcük Lake, as well as its surroundings. The aforementioned study tried to investigate the formation of the lake, morphometry and relief of its depression, geomorphology of its catchment basin, how it is fed, water level changes, physical, chemical and biological characteristics of the lake water in a relatively detailed manner.

The Gölcük Lake and Highland is an important summer resort in the Western Anatolia region on account of its many natural and human attractions such as its location, means of transportation, magnificent sceneries of different geographic landscape, climate, water sources, existence of forest lands, transhumance and agricultural activities, etc. Likewise, there are many tourist facilities such as hotels, guesthouses, summer houses and tea gardens on the lakeshore to meet the needs of the visitors coming to the location on a daytrip or longer vacations, and furthermore, the resort is preferred by some sports clubs as a camping site.

The paper deals with the recreational features of the Gölcük Lake and Highland, which has maintained its importance in almost any historical period, in a variety of aspects taking into consideration the process of historical development from the Aydınoğulları Principality to the present. In this context, interest of the notable administrators of the state particularly during the times of the Aydınoğulları Principality, the Ottoman Empire and the first period of the Republic in the resort is covered. Furthermore, some recommendations are made for preserving and putting the existing potentials of the Gölcük Lake and Highland to good use.

Keywords: Gölcük Lake, Gölcük Highland, Ödemiş, summer resort

1. GİRİŞ

Bu kısımda, Gölcük Gölü ve Yaylası'nın bazı coğrafi özellikleri (konumu, idari durumu, ulaşımı) rekreasyon faaliyetlerine etkileri çerçevesinde alt başlıklara ayrılarak fazla ayrıntıya inilmeden ele alınması tamamlayıcı bilgi bakımından faydalı görülmüştür. Ayrıca yayla, yaylacılık ve sayfiye yaylacılığı kavramları üzerinde de özlü şekilde durulmuştur.

Konum: İnceleme sahası, Batı Anadolu'da kabaca doğu-batı doğrultusunda uzanan Bozdağlar kütesinin, Salihli-Ödemiş arasına tekabül eden kesiminde; Bozdağ kasabasının 5 km kadar güneybatısında

yer alır. Jeomorfolojik ve hidrografik anlamda değerlendirildiğinde; Gölcük Gölü, Tabak Çayı havzası içinde küçük alanlı bir havzayı teşkil etmektedir. Bu havzanın suları, Tabak Çayı gideğini ile Gediz Nehri'ne ve oradan da Adalar / Ege Denizi'ne ulaşır. Dolayısıyla Gölcük Gölü havzası, dışa akışlı bir havza olup, adı geçen denizin yağış alanına dâhildir.

İdari Durum: Gölcük Yaylası, büyükşehirlerle ilgili 6 Aralık 2012 tarih ve 28489 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 6360 Sayılı Kanunla yapılan idari düzenlemeye göre, İzmir ilinin Ödemiş ilçesinde, Gölcük ismiyle anılan mahallenin sınırları içinde yer alır. Daha önceki idari düzenlemede ise, Ödemiş ilçesinde Zeytinli köyüne bağlı idi. Gölcük Yaylası, 1968'de kurulan Zeytinlik Belediyesi'nin sınırları içine 1976 yılında alınmıştı. Halen göl kıyısında Ödemiş Belediyesi'ne devredilen bir hizmet binası vardır.

Ulaşım: Kuzeyde Gediz ve güneyde Küçük Menderes ovaları arasında, dik yamaçlar halinde yükselen Bozdağlar kütlesi üzerinde yaklaşık 1050 m de bulunan Gölcük Gölü ve Yaylası'na oldukça kıvrımlı, eğimli ve nispeten dar bir karayoluyla ulaşılır. Salihli ilçe merkezine 35 km, tarihi Sart şehrine 30 km, Ödemiş ilçe merkezine 20 km, tarihi Birgi kasabasına 18 km ve İzmir'e 130 km uzaklıktadır. Özellikle röliefin yüksek ve engebeli oluşu ulaşımı güçleştirdiği için karayolu Bozdağların kuzey yamaçlarında çoğunlukla derin akarsu vadilerini takip etmektedir. Karayolu ulaşımının heyelan, kaya düşmesi, buzlanma, kar yağışı ve yoğun sis gibi doğal nedenlerle ve çoğunlukla da kış mevsiminde zaman zaman aksadığı olmaktadır.

Ödemiş- Gölcük arasında araba seferleri yaz ve kış dönemi ile hafta içi ve hafta sonu durumuna göre farklılıklar arz eder. Genellikle ulaşım arz ve talebe bağlı olarak şekillenmiştir. Yaz döneminde Gölcük - Ödemiş arasında karşılıklı olarak hafta içi ve Cumartesi günü saat 08:00, 10:00, 11:00, 12:00, 13:00, 14:00, 15:00, 16:00, 17:00, 18:00 ve 19:00'da seferler yapılır. Pazar günü 09:00 ve 20:00'de, ayrıca araba dolunca saati beklemeksizin hareket eder. Salihli-Bozdağ-Gölcük-Ödemiş arasında da hafta içi tarifeli araba seferleri mevcuttur. Ödemiş'ten Salihli'ye 07:30, 08:30, 15:00, Salihli'den Ödemiş'e 09:00, 13:00 ve 17:00'de seferler yapılır.

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE ÖNEMLİ BİR SAYFIYE: GÖLCÜK GÖLÜ VE YAYLASI (ÖDEMİŞ)

Salihli-Sart-Bozdağ-Gölcük-Birgi-Ödemiş karayolu bugün olduğu gibi hemen bütün tarihi dönemlerde de önem taşıyan güzergâhlardan birini teşkil eder. Nitekim Strabon (MÖ 64-MS 24), Sart'tan bahsederken “Zirvesinde Perslerin beyaz mermerden yaptığı kemerler [?] vardır. Buradan bütün çevredeki ovalar, özellikle Kaistros [Küçük Menderes] Ovası görülür” şeklinde kısa bir bilgi verir (2000; 170). Texier, konuyu biraz daha açıklığa kavuşturur. Birgi tarafından Bozdağ'a çıkan yazara göre; “Koni şeklinde ve yeşillikten yoksun bir tepe bize hâkimdi. Diğer taraftan dağın sırtı, aynı şekilde yeşilliği olmadan gözden kayboluncaya kadar uzayıp gidiyordu. Bütün tepelere dürbünümü gezdirdim. Perslerin yaptıkları beyaz mermerden o küçük karakol ya da keşif yeri buralarda olacaktı. Strabon, yerini yeter derecede gösteriyor ve bu noktadan Sart Ovası'na ve özellikle Küçükmenderes'e bakılır diyor (2002; 52). Sözü edilen karayolu güzergâhında ulaşım güvenliğini sağlayan bu tarihi küçük karakol, gözetleme kulesi veya keşif yeri muhtemelen Akçakmak Gediği / Akçakmak Yaylası yakınında bulunan Tuzlak Tepe, Yıldırım Tepe (1442 m) ve Kible Tepe (1522 m) civarında idi. Özellikle buradan Sart Ovası'na bakılabilmesi için yüksekliğin 1400-1500 m ve hatta daha fazla olması gerekir. Ayrıca güneybatıda bulunan bir köyün (şimdiki Bayırlı köyü) Burgaz (burç, kale, kule, hisar, kemer) adını taşıması da dikkati çekmektedir.

Osmanlı Arşivi'nde yer alan hicri 13/N /1153, miladi 2 Aralık 1740 tarihli bir belgeden, bu güzergâhta bir derbenttin bulunduğu öğrenilir. Belgede “Zülkaderiye reayasından ve Aydın sakinlerinden Şahab, Çakırtık ve Tahtabecarlı cemaatlerinin, **Bozdağ derbendine Aydın muhassılı Abdullah Paşa tarafından derbendci tayin edildiklerinden, diğer tekâlif ile rencide edilmemeleri**” (BOA, DN: 595) istenmiştir.

Aydın Vilayeti Salnamesi (Hicri 1308)'nde güzergâh üzerinde yer alan Tekke köyünün ulaşım fonksiyonu konusunda bazı bilgiler verilmiştir. Bu bağlamda; “Dağlar arasında Salihli'ye giden tarik üzerinde eski ve şimdi metruk bir tekke vardır. Bu dergâh birkaç sene akdem Alp Cibali üzerinde kâ'in Sen Bernar Manastırı'nın el-yevm ifa ettiği hizmeti ifâ eyler idi. Ya'ni kar furtunalarında dervişler dergâhtan çıkarak etrafı dolaşırlar ve yolunu şaşırılmış ve karda kalmış yolcuları dergâha getirerek hasbeten-li'llah beytütet itdirirler ve it'âm iyelerler idi” (İbrahim Câvid, 1308H; 751) denilir.

Aynı konuyla ilgili Âşık Mehmed (1555-1613) tarafından kaleme alınan Menâzirü'l-Avâlim'de "... iki tell mâ-beyninde olan vadi üzre müşrif makamda sâdât-ı a'câm-ı Huseynî'den Baba ismi ile şöhet-ârâ bir seyyid-i sahîhu'n-hesab bir tekye binâ idüp yaylak eyyâmında teferruce gelen dervîşân..." (2007; 401)'dan bahsedildiği görülür. Dolayısıyla çok eski zamandan beri burada bulunan tekke, ulaşım çeşitli şekillerde hizmet vermiştir.

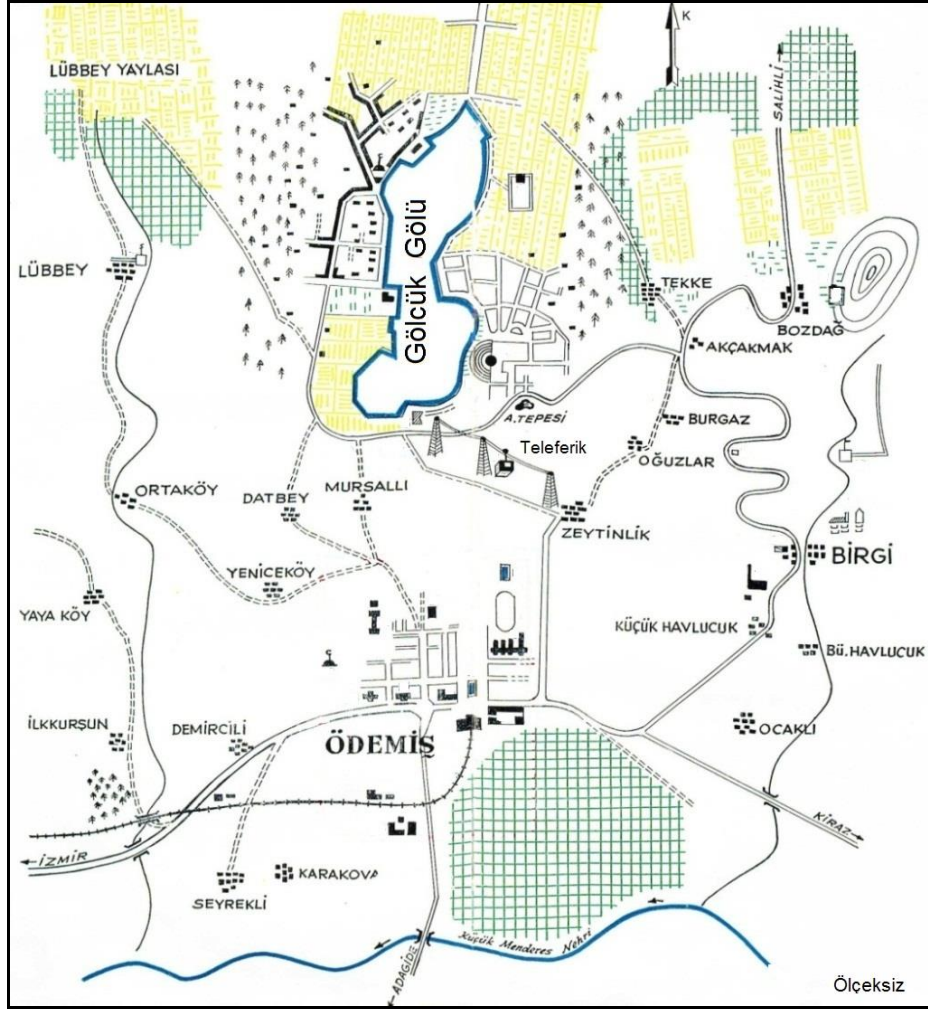
Gölcük Yaylası'nda ulaşım ile ilgili bahsedilmesi gereken diğer önemli bir konu da 1959'larda hazırlanan **teleferik projesi**dir. Sonuçsuz kalan bu projeye göre; Ödemiş, Gölcük, Tekke ve Bozdağ teleferiğinin birinci kısmı Ödemiş-Gölcük arasında inşa edilecekti (Harita 1). Havai hattın uzunluğu 2800 m olacak ve hat başlangıç noktasından itibaren son istasyona kadar 690 m irtifa kaydedecektir. Hat üzerinde her biri 35 kişi veya 2600 kilo yük taşıyabilecek iki vagon devamlı olarak faaliyette bulunabilecektir. Vagonların seyir sürati saniyede 6 m olacak ve 2800 m lik mesafeyi 9.5 dakikada kat edecektir. Bu hesapla bir saatte 230 kişinin veya 15 ton yükün nakli kabil olacaktır (Bozdağ Teleferiği, 1959;4). Mali projesi 3.5-4 milyon lira olan bu teleferik hattının birinci kısmı Zeytinlik-Gölcük arasına tekabül etmektedir. Ödemiş, Gölcük, Tekke ve Bozdağ teleferiğinin ilk istasyonu Zeytinlik köyünde kurulacak ve bu istasyon 4-5 km asfalt bir yolla Ödemiş'e bağlanacaktır. Ödemiş Zeytinlik köyü arasında devamlı bir otobüs servisi hizmet verecektir.

Bu projeye birlikte otel, motel ve restoran gibi çok sayıda turistik tesislerin inşası da söz konusu olacaktı. Türkiye Turizm Bankası 31 yataklı ve tam konforlu bir motel inşasını teleferikle birlikte deruhte etmiş olacaktır. Kadastrusu ikmal edilen Gölcük'te göl kenarında hazineye ait geniş araziler tespit edilmiştir. Bu arazilerin parsellenerek en az 400 meskenli bir kooperatif teşkiliyle Gölcük'te mükemmel bir iskân sitesinin kurulması da amaçlanmıştır (Bozdağ Teleferiği, 1959;12).

Yayla, Yaylacılık ve Sayfiye Yaylacılığı: Coğrafi bir terim olan yayla farklı şekillerde tanımlanır ve açıklanır. Yayla, eski Türkçe'de yaz mevsimi manasına gelen yay kökü ile hayvanları açıkta ve dağlık olarak otlatmak manasını da ifade eden yaymak mastarından çıkmıştır (Alagöz, 1941; 150). İzbırak, yaylayı; dağlık bölgelerde kışın geçilmesi güç, yazın serin olan yüksek yerlerdeki hayvan otlatma yeri olarak tanımlar (1986; 339). Sanır'a göre; hayvan yayılan/ otlatılan yer anlamındaki yaylak veya

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE ÖNEMLİ BİR SAYFIYE: GÖLCÜK GÖLÜ VE YAYLASI (ÖDEMİŞ)

yaylağdan gelen bir sözcüktür. Yaz mevsiminde hayvanlarla çıkılarak bir süre kalınan dağ otağıdır (2000; 286). Yaylacılık ise, yayla adı verilen yerlere sıcak aylarda geçici olarak göçme olayıdır (İzbrak, 1986;340).

Harita 1: Gölcük Gölü'nün konumu ve Teleferik Projesi (Bozdağ Teleferiği, 1959'dan değiştirilerek)

Genel bir tanımlamayla farklı özelliklere sahip yaylaların gelenek haline gelen fonksiyonlarının dışında dinlenme, eğlenme ve tatil geçirme amaçlarıyla kullanılması olayına sayfiye yaylacılığı veya rekreatif /

rekreasyonel yaylacılık adı verilir. Bu amaçla kullanılan yaylara da sayfiye yaylası denilir.

Bozdağlar'da 1000-1500 m yükselti kademeleri arasında bulunan geniş tabanlı vadiler ve düzlük sahalar yayla olarak kullanılır. Ödemiş ilçesinde toplam 17 adet yayla vardır. Bunlar Gölcük, Bozdağ, Subatan, Horzum, Elmabağı, Kemer, Hamamköy, Danacılar, Bayır, Halkapınar, Çağlayan, Çamyayla, Başova, Ayvacık, Gündalan, Küçük ve Büyük Çavdar yaylalarıdır. Bozdağlar üzerinde bulunan yaylaların Osmanlı dönemi tarihi kaynaklarında ve belgelerinde genellikle "Bozdağ Yaylası" şeklinde adlandırıldığı görülür. Gölcük Yaylası, Bozdağlar üzerinde yer alan yaylaların en büyüğü ve coğrafi görünüm bakımından en çekici olanıdır (Fotoğraf 1).

Fotoğraf 1: Gölcük Gölü ve Yaylası'ndan genel bir görünüm

Gölcük Yaylası'nda rekreasyon faaliyetleri genellikle Haziran-Eylül ayları arasında kapsayan 4 aylık dönemde yoğunlaşır. Bu dönemde yaylada ikinci konutlarda kalanların yanı sıra günübirlik ve özellikle hafta sonları çıkışlar önemli bir hareketlilik oluşturur. Gölcük Yaylası'na civar köylerin yanında Ödemiş, Salihli, Turgutlu, Manisa, Alaşehir, Birgi, İzmir, Aydın ve daha uzak çevreden gelenler de görülür (Soykan, 1994; 294-302).

1.1. Aydınogulları Beyliği

Bu dönemle ilgili kaynaklar oldukça azdır. Konumuza doğrudan temas eden iki kaynağa ulaşılmıştır. Bunlardan ilki ve en önemlisi ünlü seyyah İbn Batuta (1304-1369)'nın seyahatnamesidir. Batuta, Gölcük Yaylası'na çıkmış, beyliğin kurucusu Aydınoglu Mehmet Bey ile birlikte günlük yayla yaşamına ve olaylara şahitlik etmiş ve kendi gözlemlerini seyahatnamesinde kısaca anlatmıştır. Dolayısıyla Gölcük Yaylası'nın Aydınogulları Beyliği dönemindeki kullanım durumu ve diğer bir ifadeyle buranın bir nevi yazlık başkent fonksiyonunu üstlenmiş olduğu Batuta'nın seyahatnamesinden öğrenilir.

İkinci kaynak ise Tuncay Baykara'ya aittir. Bu değerli tarihçi ünlü denizcilerimizden Aydınoglu Gazi Umur Bey'i ele aldığı eserinde Gölcük Gölü ve Yaylası'na temas etmiştir. Adı geçen kaynaklardan Gölcük Gölü ve Yaylası ile ilgili elde edilen bilgilere aşağıda yer verilmiştir:

İbn Batuta, seyahatnamesinde anlattığına göre; “Birgi Beyi Aydınoglu Mehmet Bey, o günlerde şiddetli yaz sıcakları sebebiyle çevredeki yaylalardan birine gitmiş bulunuyordu. Bey, bu yayla gayet serin olduğu için her yaz oraya gitmeyi zaten adet edinmişti. ...Ben de atlanarak kayalar arasında açılmış ve düzeltilmiş dar bir yoldan onun arkasından yaylaya yollandım. Güneş batarken Bey'in kalmakta olduğu yere geldik ve bir ceviz ağacı altına, su kenarına çadırlarımızı kurduk. Bana bargâh adı verilen kubbe şeklinde bir çadır gönderdiler. Bargah ağaç kalasların yan yana getirilmesiyle kurulur, üzeri keçelerle örtülür, tepesinde ışık ve hava girmesi için badhenç denilen bir delik gerekirse kapatılır, bir çeşit evdir. Bunun arkasından gerekli döşek ve eşya da getirildi. ...Biz, benle müderris, onun ve benim adamlarım ceviz ağacının gölgesinde oturduk. Burası çok serin idi. Bu yüzden, yani soğuşun şiddetinden o gece bir atım telef oldu” (1989; 32-34).

İbn Batuta'nın kendi kaydıyla Mehmet Bey'in misafiri olarak “gerek Birgi'de gerek yaylada ikameti tam 14 gün olmuştu” (1989; 38). Yani burada nispeten uzun bir zaman kalmıştı.

Uzunçarşılı, sözü edilen seyahatnameye atfen: “Meşhur seyyah İbni Batuta Mehmet Beyin hükümeti zamanında Birgi'yi ziyaret etmiştir. İbni Batuta şiddeti hararet Mehmet Beyin dağdaki (Bozdağ) sayfiyesinde

olduğunu ve müderris (Muhittin) ve kadı (İzzettin Feriştî) ile mülakat eylediğini ve bunu müteakip Mehmet Beyi sayfiyesinde ziyaret ederek epey müddet kalıp sonra birlikte Birgi'ye avdet eylediklerini yazdıktan sonra Mehmet Beyin sarayını ve oradaki merasimi tasvir ediyor”, şeklinde bilgiler vermektedir (1929; 120).

Baykara, beylikler döneminin ünlü denizcilerinden Aydınoğlu Gazi Umur Bey (1309-1348)'i anlattığı eserinde Gölcük Gölü ve Yaylası'ndan nispeten uzun bir şekilde bahsetmiştir. Nitekim “Yazları Bozdağların tertemiz havasında, kışları Menderes boylarında geçen hayat, bu çocukları [Umur ve kardeşlerini] sıhhatli ve güçlü kılmıştı. Tabiatın ortasından gelen mücadelecî özellikleri, sonradan öğrendikleri ile daha da pekişmiştir. Umur Paşa'nın çocukluğunda her yaz mevsimini, en azından 5-6 ay geçirdiği Bozdağ yaylağı, birçok dereler, sular ve göller ihtiva etmektedir. Bu göllerin en büyüğü, Gölcük adıyla, bugün de yöre halkının en sevdiği yerlerden birisidir. Umur Paşa'nın çocukluğu, muhtemelen bu Gölcük'ün kenarlarında geçmiş olmalıdır. Başka Türkler, Türk beyleri de yaz mevsimini yaylalarda geçiriyorlardı. Fakat oralarda iklim, Bozdağlardaki gibi değildir. Bu diyarda iklim, su ile haşır neşir olmaya, suda oynamaya ve yüzmeye çok daha uygundur. Şimdi bu olağan oyundan, Umur'un ağabeyi Hızır ve hatta daha küçük kardeşi İbrahim ile birlikte çokça yararlandığı tahmin edilebilir. Ve böylece üç kardeş, sular kenarında ve hatta içinde yüzmüşler, tahta ve hatta minik kayıklar yapıp yüzdürmüşlerdir.* Çünkü su kıyısında olan çocukların en sevdikleri oyundur bu. ... Umur Paşa'nın yetişme çağındaki su sevgisi, Gölcük'te en güzel uygulama alanı bulmuştu. Orada suyu sevdi, suyun içinde büyüdü. Sonra daha büyük suların, tuzlu suların kenarına geldiğinde hiç de yabancılık çekmedi. Üstelik yüzmeyi tatlı suda

---

*Bu bağlamda önemli bir buluntudan söz etmek gerekir: 2001 yılı Eylül ayında, kuraklık ve aşırı sulama nedeniyle Gölcük Gölü'nün su seviyesinin yaklaşık 2 m düşmesi üzerine, büyük bir kestane ağacının gövdesinden, rustik tarzda içi oyularak yapılmış ve karbonize olmuş batık bir kayık Uğur ve Rose Bengisu tarafından bulunarak Ödemiş Müze Müdürlüğü'ne bildirildi. Daha sonra Kültür Bakanlığı'nın kontrolü altında Bodrum'a taşındı. 4.4 m uzunluğunda, 0.75 m genişliğinde ve 0.38 m yüksekliğinde olan kütük kayığın, köşeli burnu, basık ve genişleyen arka kısmı dikkate alındığında, balıkçılık ya da nakliye işlerinde kullanıldığı tahmin ediliyor. MS 13. yüzyıl ortalarına tarihlenen (yaklaşık 700 yıllık) batık, ülkemizdeki en yaşlı kütük kayık olarak halen Bodrum Sualtı Müzesi'nde sergilenmektedir ([Http://arsiv.ntv.com.tr/news/235078.asp](http://arsiv.ntv.com.tr/news/235078.asp). Erişim: 15.09.2015).

öğrenmiş olan Umur için, tuzlu suda yüzmek çok daha rahat idi. O zaman, Beğ, denizden niçin korksun. Aydınoğullarının veya güney ve batı kıyılarındaki Türklerin denize yatkınlığı böylece başlamış olmalıdır. Üç kardeşin denizle yakın ilgileri bu açıdan dikkate değerdir. Ve bizce bunun temelinde, yetişme çağlarındaki bu özellik yatmaktadır” (1990; 13).

Bu bilgilerden anlaşılacağı üzere Gölcük Gölü ve Yaylası, Aydınoğulları Beyliği döneminde, eskiden beri süregelen yaylacılık kültürünün de etkisiyle oldukça önemli bir yere sahipti. Bu yayla ve çevresinin Birgi'nin kışlık başkent olmasına karşılık Haziran-Eylül döneminde yazlık başkent şeklinde kullanıldığı, beylerin her yıl düzenli olarak yaylaya çıktıkları ve misafirlerini burada ağırladıkları 1333'te ziyarete gelen İbn Batuta'dan öğrenilir. Dolayısıyla Gölcük Gölü ve Yaylası klasik manada yapılan yaylacılık faaliyetinden çok daha önemli olan idari bir fonksiyona sahipti. Bu da yaylanın önemini ortaya koyan farklı ve tarihi bir özelliğidir.

1.2. Osmanlı Dönemi

Osmanlı döneminde konuyla ilgili kaynakların sayısının nispeten arttığı görülür. Dönemi temsil eden önemli kaynaklar arasında; Âşık Mehmed'in Menâzirü'l - Avâlim'i, Kâtip Çelebi'nin Cihannüma'sı ve Evliya Çelebi'nin Seyahatname'si sayılabilir. Bu kaynaklara yer yer geniş atıflar yapılmış ve daha sonra Osmanlı dönemiyle ilgili genel bir değerlendirmede bulunulmuştur. Ayrıca Gölcük Gölü ve Yaylası ile çevresinin gösterildiği Osmanlı Devleti'nin son yıllarında basılan iki haritaya da yer verilmiştir.

Âşık Mehmed (1555-1613), **Menâzirü'l - Avâlim** adlı eserinin birkaç yerinde farklı başlıklar altında Gölcük Gölü ve Yaylası'ndan oldukça ayrıntılı bir şekilde bahsetmiştir. Bunlar önemine binaen aşağıda olduğu gibi nakledilmiştir:

Bühayre-i Cebel-i Birgi: “Bu bühayre [göl] bilâd-ı Magnisa ve Sîre ve Birgi ve Ak-hısâr ve Marmara halkınun serd-sîri ya'ni yaylacı olan Cebel-i Birgi'nün ma'mûresinden üç mil yerde iki tell aşırı mevzi'dadur ki bu cebel Bozdağ demekle ma'ruf olan cebeldür ve bu bühayrenün devri on milden ziyâdedür ve ol diyâr halkınun efvâhında bu bühayre Gölcük demekle şöhet bulmuşdur ve bu bühayrede ba'zı semek

[balık] bulunur. Ammâ kâbil-i sayd u [avlanmak] ekl [yemek] değüldür. Râkımü'l-hurûf sene erbe'a ve tis'in ve tis'a mi'e'de bu bühayreyi görmek vâkı' olmuşdur" (Âşık Mehmed, 2007; 265).

Celbel-i Birgi: "Etrafında olan bilâd halkının serdsîri ya'ni yaylakıdır ve ol diyâr halkının evfâhında Boz-dağ Yaylakı dimekle şöhret-pezîrdür. Şehzâdegân-ı Osmâniyân'a -rav-vaha'llâhü ervaha eslâfihim ve etâle'llâhü a'mâra ahlâfihim müstekarr-ı 'izzet olan medîne-i Magnisa'da müşârun-ileyhimden ârâm-gîr olan civân-baht-ı sa'âdetmend 'ahd-i eylâletinün ekser a'vâmında bende-gân-ı dergâhı ile bu yaylaka çıkup üç ay mikdârı teneffüs ve teşhîz-i [gücünü, kuvvetini artırma] hâtır buyururlar. Bu eyyâmında 'arûs-ı saltanat-ı memalik-i şark u garb nâmzed-i nâm-ı şerifi olan sultânü'l-berr ve'l-bahr ebü'l-feth ve'l-magazî Sultân Mehmed Hân Gazî-dâme zıllühü- medîne-i mezkûrede müterassıd-ı 'inâyât-ı rabbânî iken sene selâse ve tis'in ve tis'a-mi'e'nün evâyilinde râkımü'l-hurûf sultân-ı mûmâ-ileyhün 'abîd-i 'atebe-i 'aliyyesi silkinde münselik olmak arzusu ile medîne-i Magnisa'ya müteveccih olup..." "El-hakk bu yaylakun âbı hafif ve hevâsı nazîfdür ve bu yaylaka çıkan etrâf-ı bilâdun halkı lâzime-i temeddün ve ictimâ'dur deyü bir iki mevzı'da ikamet-i cum'a olunacak makam ittihâz idüp ve esnâf-ı erbâb-ı hıref için esvâk ve beş aded hammâm binâ ve müntehây-ı imaretinde salât-ı îdeyn ikameti için bir makam-ı vesî'i musallâ itmişlerdür ve bu yaylakun cânib-i kıblî-i şarkisinde bir cebel-i mürtefi' vâkı' olmuşdur ki ol diyâr halkınun elsinesinde 'bu cebel-i mürtefi' makam-ı ricâl-i erbe'ındür' deyü meşhurdur" (Âşık Mehmed, 2007; 401).

"...Manzara-i Sâbi'a-i Bâb-ı Sâni'de tercemesi sebk iden Bühayre-i Cebel-i Birgi için mûmâ-ileyh vezir-i rûşen-zamîr hazretleri "bundan akdem biz ahyânen teşhîz-i hâtır için kayık kıt'asında bir iki sefine ihdâs idüp bu bühayreyi teferrüc ve temâşâ iderdük ve bu bühayrenün cânib-i şimâle müntehi olan haddinde bir 'azîm nîstân vardur ve âb-ı bühayre ol nîstâna cârî olur. Lâkin nîstândan aşağı cereyânı çendân mahsûs ve müşâhed değüldür" deyü tahkik buyurdılar" (Âşık Mehmed, 2007; 403).

Eserin **Magnisa** başlığı altında ise; "...ba'zı sininün eyyâmı sayfında Boz-dağ yaylakına çıkmayıp Sûsendirâz'da yaylak için ol makamı reşk-i bâğ-ı irem itmişlerdür" şeklinde bir bilgiye yer verilmiştir (Âşık Mehmed, 2007; 898).

Uzunçarşılı da “Menâzirü’l - Avâlim müellifi, göller arasında (bu heyrei Birgi) diye bu gölcükten bahis ile burasının Manisa, Tire, Bikri, Akhisar ve Marmara halkının yaylak mahalli olduğunu ve H 994 - M 1585’te burayı gördüğünü yazar. Bu eser gölün muhitinin on milden ziyade olduğunu beyan eder” şeklinde kısa bir bilgi aktarır (1929; 120).

Kâtîp Çelebi (1609-1657), Cihannüma adlı eserinde burayla ilgili önemli bilgiler kaydetmiştir: “Birgi Dağı’nın batı eteğindeki büyük dağa Bozdağ denilir. Osmanlı şehzadeleri her sene iki-üç ay bu yaylağa çıkarlardı. Bu dağın doğusunda iki yerde mezraa vardır. Havadarlık demekle meşhurdur. Gölde ileri gelenler kayıkla etrafı dolaşır seyrederek. Kuzey sınırlarının sonunda büyük bir bostan bulunur. Gölün suyu bu bostana akar. Gölün çevresi 10 mildir. Yöre halkı bu göle “Gölcük” derler. Gölde bazı balık cinsleri bulunursa da halk bu balıkları avlamaz. Birgi dağındaki bu gölün 10 milden fazla olan eteğine Bozdağ Yaylağı derler. Bozdağ etrafında yaşayan halk bu yaylağa çıktıklarında bir-iki yerde Cuma namazı kılarlar. Buraya çarşılar, 5 adet hamam ile bayram namazı için 1 namazgâh yapmışlardır” (2013; 932).

Katip Çelebi, Cihannüma’nın başka bir yerinde Birgi’den söz ederken; “Bunun dağı Gediz Dağı’dır. Manisa, Tire, Akhisar ve Marmara halkının yaylak yeridir” (2013; 931) ve diğer bir yerinde de “994/1586 yılında Sultan Mehmet Han [III. Mehmet 1566-1603] Bozdağ Yaylası’na çıkmıştır. Bu yaylanın suyu bol, havası güzel, her tarafı yemyeşil” şeklinde yaylanın özelliklerini belirtir (2013; 928).

Evliya Çelebi (1611-1682), seyahatnamesinde, bir hafta kaldığı Bozdağ Yaylası ve Erbain (Kırklar) Dağı’nın vasıflarını nispeten geniş bir şekilde anlatmıştır. Ayrıca Gölcük Gölü’ne de değinmiştir. Nitekim eserinde “...Birgi’den kalkıp Gölcük denilen göl kenarına geldik. Etrafı bir günde ancak dolaşılır. Suyu buz gibidir. İçinde yetmiş türlü balık olduğu sicilde yazılıdır. Kırkar ellişer okka balıkları olur. Gölün etrafında kerpiçten yapılmış iki bin ev [ve kulübe] vardır. Bir cami, han ve hamamı vardır. Haftada bir büyük pazarı olur. Bu yaylaya, Alaşehirli, Sartlı, Kulalı ve Uşaklılar çıkarlar...” (1985; 567) cümleleri dikkati çeker niteliktedir. Seyahatnamenin bir başka yerinde; “Birgi kışlak tahtı idi. Yaylağı hala kuzeyde Bozdağ denilen yüksek dağdır” (1985; 564) ifadeleri de oldukça önemlidir.

Gölcük Gölü ve Yaylası'nın 16. ve 17. yüzyıllarda da önemi ve canlılığı devam etmektedir. Bu dönemde göl kıyısı ve yaylaya ev, cami, mescit ve hamam gibi çeşitli amaçlarla kullanılan binaların inşa edildiği anlaşılır. Konuyla ilgili Osmanlı Arşivi'nde bazı belgeler vardır. Örneğin 7 Kasım 1790 tarihli bir belgede; “*Birgi kazasının Bozdağ Yaylağı'ndaki Pazaryeri Camii'ne hatip tayini*” (BOA, DN: 164), 31 Ağustos 1792 tarihli bir belgede; “*Aydın sancağının Birgi kazasında Aydınoğlu Mehmed Bey'in medresesi vakfından Bozdağ'nda Gölcük Korusu'na bina inşası ve sair suretle vuku bulan tecavüz ve müdahalenin men'i ve Mehmed Bey'in mevcut vakıflarına dair ilam*” (BOA, DN: 83) ve 8 Temmuz 1861 tarihli bir diğer belgede; “*Ödemiş'te Gölcük yaylağında Mahmudoğlu Hacı Abdullah'ın bina eylediği mescid imamlığının tevcihi*” (BOA, DN: 381), konuları ele alınmıştır.

Ülkemizin birçok yerinde olduğu gibi bilhassa 19. yüzyıldan başlayarak yabancı seyyahların burayla ilgili kayıtlarına rastlanılmaya başlanılır. Bu bağlamda Bozdağ'a güneyden, Birgi üzerinden çıkan **Texier**, Teke [Tekke] köyü civarında gözlemlerde bulunmuş, kayaç, su ve bitkilerden bahsetmiştir. Yazara göre; “Kuzeyde [?], dağın sırtının arkasında Kaz Gölü (Gazocleu) adında ufacak bir göl vardır. Bundan çıkan bir derecik, Sart çayına karışır” (2002; 53). Sart'a gitmek isteyen Texier, Allahdiyen köyünde konaklar. 19. yüzyılın ilk yarısında buradan geçen Texier'in ifadelerinden Bozdağlar'da özellikle gece vakitlerinde önemli asayiş sorunlarının olduğu anlaşılır.

Uluçay'ın kaydettiğine göre; Yavuz, 1513'te oğlunu Korkud'dan boşalan Manisa Sancak beyliğine tayin etti ve Süleyman, annesi Hafsa Sultan ile birlikte Manisa'ya gitti. Şehzade Süleyman babasının ölümü ve hükümdar oluncaya kadar Manisa Sancak beyliği görevinde kaldı (1970; 229). Keza şehzade Mustafa (1533), Şehzade Mehmed (1542) ve şehzade Selim (1544) de Manisa Sancak beyliği görevlerinde bulundu. 953 (1546) senesinde Sultan Selim bin Süleyman Hazretlerinin Bozdağ'da şehzadeleri vücuda gelip adını Sultan Murad koymuşlardı (1970; 250).

Aynı konuya **Emecen** de değinir. Şehzade Murad (III. Murad) tahtın en kuvvetli varisi olarak Manisa'da rahat bir hayat sürüyor, vaktini Manisa yaylalarında geçiriyordu. Bilhassa Bozdağ yaylası bunların en meşhur olanlarıydı. Murad'ın yanında bulunan ve ona burada iken bir eser ithaf eden Gelibolulu Mustafa Ali (1541-1600), Râhatü'n-nüfûs adlı

eserinde Bozdağ'ı pek metheder (1989; 35). Şehzade Mehmed'in Manisa'nın yaz mevsimindeki bunaltıcı havasından kurtulmak için Bozdağ yaylağına çıktığı görülür. Şehzade Mehmed'in lalası Ali'ye 13 Mart 1584 tarihiyle gönderilen hükümde, Bozdağ yaylağına çıkmak için talep olunan iznin “âdet ve kanûn üzere” verildiği kayıtlıdır. Bu yaylakta hamam ve bazı binaların bulunduğu, Şehzade Mehmed'in Masraf Defteri'nde görülür (1989; 39).

Konukçu, Salihli'de yapılan sempozyuma sunduğu bir bildiriye, Osmanlı dönemiyle ilgili bazı bilgiler vermiştir. Yazara göre; “kasabalar, köyler ahali gibi, ulema, eşraf ve yöneticiler, sancak beylerinin de başlıca yazlıkları Bozdağ idi. Yıldırım Beyazıt (1360-1403) da yaylak hayatının ilk temsilcilerindendi. Onun burada kalışı azdır. Dukas tarihinde, Tmolos (Bozdağ)'ı kuvvetleri ile aştığına dikkati çekmektedir. ...Yaylak hayatını hemen her yıl uygulayan II. Murad (1404-1451) da, bölgede sükûnetin sağlanmasından sonra oğlu şehzade Mehmed (Fatih, 1432-1451)'i Manisa'da idareci olarak görevlendirmişti. O'na ait hatıralar günümüzde de canlılığını korumaktadır. O'nun torunu Alemşah (1466-1503/4. Alaşehir çevresinde bu şehzadenin adı yayla ve köylere verilerek günümüze kadar ulaşmıştır), babası II. Beyazıt'ın zamanında Manisa'da idi. O'da ataları gibi Bozdağ Yaylağına sık sık çıkmıştır. ...Şehzade Süleyman da Bozdağ'a yaylaya çıkma geleneğini devam ettirmiştir. Yazarın İbn Kemal'den aktardığına göre, yaylak gerçekten anılmaya değer yöre idi. Havası oldukça güzeldi ve sağlık içinde faydalı idi. Baharda Bozdağ muhteşem yaşayış alanı idi ve çiçek vs ile dillere destandı. ...III. Mehmed ile I. Mustafa gençliklerinde Manisa'da görevli idiler. Aileleri ile birlikte yaz aylarını yine Bozdağlar'da geçirdiler. Şehzade Mehmed doğum için Manisa'ya götürülürken Bozdağ eteğindeki Sart'ta dünyaya geldiğinde 26 Mayıs 1566'yı gösteriyordu” (2013; 23/6).

Osmanlı döneminde Gölcük ve Bozdağ yaylalarının Birgi, Sart, Manisa, Alaşehir, Kula ve Uşak gibi nispeten geniş bir coğrafyadan gelen insan / göçebe gruplar nedeniyle yaz aylarında oldukça kalabalık bir nüfusa eriştiği yukarıda atf yapılan tarihi kaynaklardan öğrenilir. Şüphesiz yaylaların en seçkin müdavimleri Manisa sancağında valilik görevinde bulunan şehzadelerdir. Şehzadelerin aile efradı ve çevresinde bulunan idareci, asker, ulema, sanat erbabı ve yardımcıları birlikte değerlendirildiğinde büyük bir seçkin topluluk oluşturduğu ve hemen her yıl iki-üç aylığına yaylaya geldiği görülür. Nitekim Emecen, şehzadelerin

yazları çıktıkları Bozdağ ve Susendiraz yaylaklarının sanat ve ilim erbabı ile dolup taşıdığını belirtir ve bu yaylaklara çıkan Tarihçi Ali'yi ve Âşık Mehmed'i misal olarak verir (1989; 42). Bu yaylalarda uzun yaz günlerinde eğitim, ilim, sanat ve şölenlerin yanı sıra avcılık, güreş ve binicilik gibi çeşitli etkinliklerin de yapıldığı söylenebilir.

Diğer taraftan yaylalarda nispeten uzun süre kalınan yaz döneminde konaklama amacıyla kullanılan geçici çadırlardan başka kulübe ve daimi konutların da inşa edildiği anlaşılır. Örneğin Evliya Çelebi'nin "Gölün etrafında kerpiçten yapılmış iki bin ev [ve kulübe] vardır. Bir cami, han ve hamamı vardır. Haftada bir büyük pazarı olur" (1985; 566/7) ifadeleri Gölcük ve Bozdağ yaylalarında çok sayıda evin bulunduğunu ve günlük ihtiyaçların karşılanmasına yönelik çeşitli tesislerin yapılmış olduğunu gösterir. Aynı şekilde Osmanlı şehzadeleri ve çevresi içinde çeşitli binaların yapıldığı öğrenilir. Nitekim **Evliya Çelebi** Bozdağ Yaylası'ndan bahsederken "Eskiden padişahlar Manisa'dan buraya gelip saraylar [sarayı alileri], hamamlar ve camiler yapmışlar. Fakat şimdi harap olmadadır" der (1985; 566).

Emecen de Manisa şehrindeki saraydan başka şehzadelerin yazın çıktıkları Bozdağ ve Susendiraz yaylaklarında saray nev'inden ikametgâhların varlığını teyit eder (1989; 105). Özellikle şehzadelerin hane halkının büyüklüğü, farklı statüdeki görevliler ve gelen misafirler göz önüne alındığında; ikametgâhın yaylaların farklı yerlerinde ve birden fazla olması da ihtimal dâhilindedir. Çünkü **Âşık Mehmed**'in bahsettiği gibi (2007; 401), yaylada beş adet hamamın olması, birden fazla yerde Cuma namazı kılınması, en azından 16. yüzyıldan beri Gölcük ve Bozdağ yaylalarında birden fazla yerleşim birimin bulunduğunu gösterir. Muhtemelen günümüze ulaşan Bozdağ, Tekke ve Gölcük (Cumaönü) yerleşim birimleri o dönemlerde de mevcuttu.

Richard Kiepert tarafından 1911'de yayınlanan haritada Gölcük Gölü ve Yaylası açık bir şekilde ayırt edilir (Harita 2). Kiepert, gölü, Göldjök ve antik dönemde kullanılan Torrhebia L. adıyla kaydeder. Haritada Bozdağ ve Tekke köyleri yaz ve kış iskân edilen daimi yerleşmeler olarak gösterilir. Buna karşılık Gölcük Gölü ve Yaylası'nda daimi yerleşmeyi yansıtan her hangi bir işaret konulmamıştır.

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE ÖNEMLİ BİR SAYFİYE: GÖLCÜK GÖLÜ VE YAYLASI (ÖDEMİŞ)

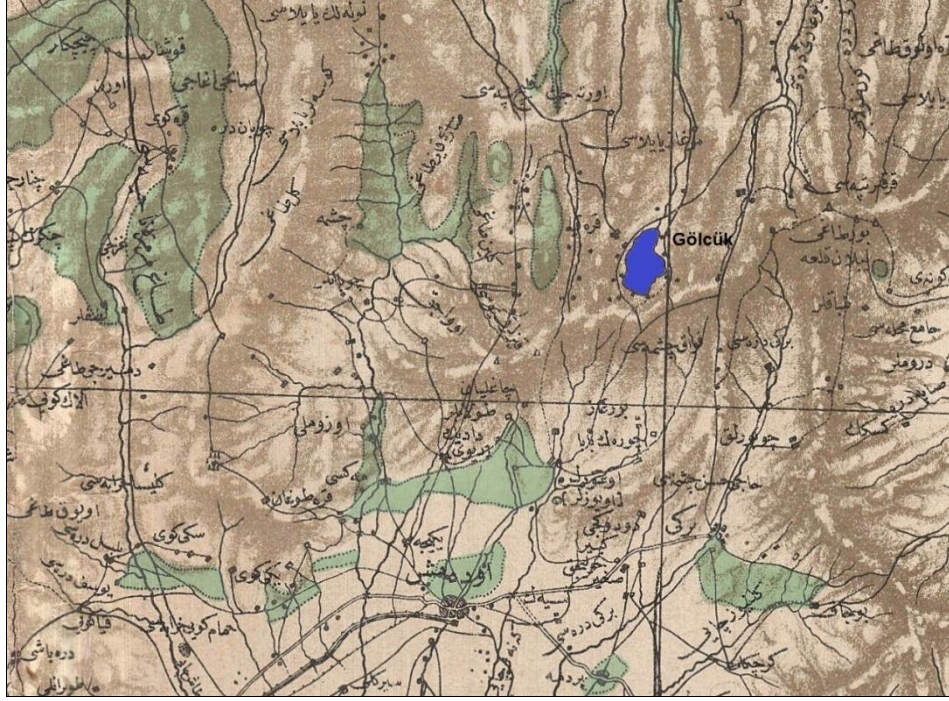
Harita 2: Gölcük Gölü ve Yaylası'nın genel görünümü (1911 yılı)

Öte yandan Osmanlı Devleti'nin son döneminde Gölcük Yaylası ve çevresinde yapılaşmanın arttığı ve devamlı yerleşmelerin geliştiği tespit edilir. Nitekim Erkânı Harbiyye-i Matbaası'nda 1912/1328'de tab olunan 1/200 000 ölçekli haritada Gölcük Yaylası ve çevresinde yapılaşma konusunda önemli bilgiler bulunur (Harita 3). Bu haritada Gölcük Gölü kıyısı ve çevresinde bugünkü mahallelerin konumlarında adları belirtilmeden daimi yerleşmeleri gösteren işaretler konulmuştur. Böylece günümüze intikal eden yerleşme nüvelerinin esasen 20. yüzyılın başında da belirgin bir durumda olduğunu söylemek mümkündür.

Yine bu haritada Gölcük Yaylası'nda orman örtüsünün varlığıyla ilgili herhangi bir işaretin konulmaması da dikkati çeken önemli ve ayrıntı bir bilgidir. Gerçekten 1924 yılındaki Gölcük Yaylası'nı tasvir eden bir eser, bu durumu doğrular niteliktedir. Söz konusu eserde; "Civar yaylalara nazaran bir eksiği ise dağlardaki çamlar idi. Halkapınar ve Bozdağ yaylalarındaki büyük çam ormanları burada yoktu. Sadece dağların kuytu yerlerine kuru halinde birkaç çam serpiştirilmiş gibiydi. Dağlar daha çok makilik çalılarla kaplı idi" (Bengisu, 2006; 132), şeklinde bitki örtüsünün genel görünümü anlatılır. Bu bilgilerden

hareketle Gölcük Yaylası'ndaki ormanların yüzyıllar boyunca tahrip edildiği ve yerinde de çalılıarın geliştiği sonucuna varılır.

Harita 3: Gölcük Yaylası ve çevresinde yerleşmenin gelişimi (1912 yılı)

1.3. Cumhuriyet Dönemi

Aydınöğulları ve Osmanlı döneminde olduğu gibi Cumhuriyet döneminde de Gölcük Yaylası'nın sayfiye yeri olarak öneminin ve özellikle halkın rağbetinin artarak devam ettiği görülür. Keza bu dönemde de farklı statüye sahip devlet yöneticilerinin Gölcük Yaylası'na sık sık ziyaretler yaptıkları dikkati çeker. Fakat bunlar, öncekilerden farklı olarak periyodik bir tarzda, uzun süreli ve geniş katılımlı değildir. Dolayısıyla dönemler arasında buna benzer hususlar bakımından önemli farklılıkların varlığı da söz konusudur.

Şükrü Saraçoğlu ve Refik İnce tarafından 1936'da yayınlanan Gölcük Yaylası adlı eserde, çalışma sahası farklı yönleriyle nispeten geniş bir şekilde ele alınmış ve Cumhuriyetin ilk yıllarıyla ilgili önemli bilgiler kaydedilmiştir. İnceleme konusuyla doğrudan ilgili yerlerden

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE ÖNEMLİ BİR SAYFIYE: GÖLCÜK GÖLÜ VE YAYLASI (ÖDEMİŞ)

bazı alıntılara aşağıda yer verilmiştir: “Bölge coğrafyasında uzun ve yüksek bir kütleyi teşkil eden Bozdağlar üzerinde farklı yükseltilerde nispeten geniş yaylalar bulunur. Yundalan, Çavdar, Bozdağ, Tekke, Gölcük, Subatan ve Halkapınar gibi yaylalar vardır. Bozdağ ve Tekke yaylalarının ahali (1930’larda) yaz ve kış oturur. Diğerleri kışın Ödemiş Ovası’ndaki köylerinde, yazında hayvanlarıyla beraber göç edip yaylalarda geçirirler. Gölcük Yaylası, Zeytinlik/Genev, Bayırlı/Burgaz ve Oğuzlar köylerinin yaylasıdır. Bu köylerin halkı her sene en geç mayısta başlayan bir göç ile Gölcük’e gelirler, oralardaki evlerine yerleşirler, hayvanlarını getirirler, çiftleri ile ağaçlarıyla meşgul olurlar, yine en geç Kasımın on beşinde yayladan ayrılırlar, köyelerine dönerler. Bu iniş ve çıkış tarihleri her yaylanın yüksekliğine göre değişir” (1936; 27).

Gölcük Yaylası’nda yerleşmeler 6 mahalleye ayrılır. Bunlar, Cumaönü (genelde Gölcük denilince burası anlaşılır), Gedikdüzü, Örselli, Karşiyaka, Adabaşı* ve Boğaz adını taşırlar. Cumaönü dışındaki mahalleler göl kıyısından nispeten uzakta; ovadan dağlık alana geçişe tekabül eden yüksek yerlerde kurulmuştur. Bengisu, “köylüler göl kenarında ev yapmayı düşünmüyorlar, rüzgâr ve rutubetten korunaklı dağ diplerini, kuytu köşeleri seçiyorlardı” (2006; 135), şeklinde genel eğilimi anlatır. Göl seviyesinin zaman zaman yükselmesi ve içme suyu temin edilen kaynakların dağ diplerinde bulunması diğer sebepler arasında belirtilebilir. Örneğin Gölcük (Prenses) Oteli ilk inşa edildiği yıllarda göl seviyesinin ilkbahar aylarında yükselmesi nedeniyle su içinde kalmıştır.

“Her mahallede bir camii, bir kahvehane vardır. Cuma namazı Cumaönü mahallesinde kılınır. Burada cuma günleri pazar kurulur. Gölcük’te bir büyük (Fotoğraf 2) ve bir küçük otel, bakkallar, kasaplar, zerzevatçılar, berberler, fırıncılar bulunduğu için her ihtiyacı defetmek her zaman kabildir” (Saraçoğlu ve İnce, 1936; 28). Keza Gölcük’te başta Şükrü Saraçoğlu (Fotoğraf 3), Avukat Sabri Irmak, Doktor Mustafa (Şevket) Bengisu, Doktor Rıza, Muallim Ekrem ve Refik İnce’nin yazlık amacıyla kullanılan evleri vardı (Saraçoğlu ve İnce, 1936; 32).

---

* Gölün kıyısında bulunan adadan dolayı adını almıştır. Eski fotoğraflarda görülen ada zamanla kıyıya bağlanmıştır. Nitekim 1/25 000 ölçekli haritanın (İzmir L20-a4) 1959 baskısında ayırt edilen adanın aynı haritanın 2000 yılı baskısında ve güncel uydu görüntülerinde yer almadığı dikkati çeker. Ödemiş belediye başkanı Mustafa Bengisu, buradaki Adabaşı bataklığının kurutulması için büyük gayret sarf etmiştir (2006; 276).

Fotoğraf 2: İzmir İl Özel İdaresi tarafından yaptırılan Gölcük Oteli (1934 yılı)

Hacır'ın anlattığına göre; Saraçoğlu yaz aylarında en çok Ödemiş'e gitmekten keyif alıyordu. Hele Ödemiş'in Gölcük Yaylası onun için en lüks tatilden bile kıymetliydi. Ancak Saadet Hanım bu durumdan pek de hoşlanmıyordu. Köy ortamına pek alışık olmadığı için uzun süre burada kalmaktan sıkılıyor eşinin hatırı için pek ses çıkarmıyordu. Bir de çocuklarla beraber gittikleri zaman onların hoşça vakit geçirmeleri için köy hayatına katlanıyordu (2006; 214).

Fotoğraf 3: Şükrü Saraçoğlu'nun yazlık evi (1935 yılı)

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE ÖNEMLİ BİR SAYFIYE: GÖLCÜK GÖLÜ VE YAYLASI (ÖDEMİŞ)

Cumhuriyetin ilk yıllarında Gölcük Yaylası'nda modern anlamıyla rekreasyon amaçlı yapılaşma örneklerinin arttığı ve rekreasyon faaliyetlerinin oldukça canlılık arz ettiği görülür. Nitekim bu dönemde Ödemişli olan Şükrü Saraçoğlu (1886-1953)'nun da etkisiyle devlet yöneticilerinin Gölcük Yaylası'na daha sık uğramaları dikkati çeker. Buna örneklerden biri 1934'te gerçekleşen Başvekil İsmet İnönü'nün ziyaretidir. 28 Ağustos 1934 tarihli günlük bir gazetede: "Başvekil İsmet Pş. Hz., refikaları Hanımefendi, hariciye ve adliye vekilleri ile İzmir mebusları ve İzmir valisi bu sabah dokuzda Gölcük Yaylası'na gitmek üzere Ödemiş'e hareket ettiler. Yolda Cellât Gölü'nün kurutulması ile Küçük Menderesin ıslahı ameliyesinin başlama resmini yapmak için Torbalı'nın merkezi Tepeköy'de..." (Cumhuriyet, 1934; 3) mola verdiler şeklinde bu ziyaret duyurulur.

İsmet İnönü'nün bu ziyaretinde yanında eşi Mevhibe Hanım, Adliye vekili Şükrü Saraçoğlu, Hariciye vekili Tevfik. Rüştü Aras, İzmir valisi Kazım Dirik ve diğer yetkililer vardır ve göl kıyısında bulunan Gölcük Otel'de konaklamışlardır (Foto 4). İsmet İnönü'nün kaldığı 510 nolu otel odası günümüzde düzenlenerek kapısına ziyaret anısına bir tabela (İsmet Paşa'nın Odası) konulmuştur.

Fotoğraf 4: Başvekil İsmet İnönü ve vekiller Gölcük Oteli'nin balkonunda öğrencilerle birlikte (1934 yılı)

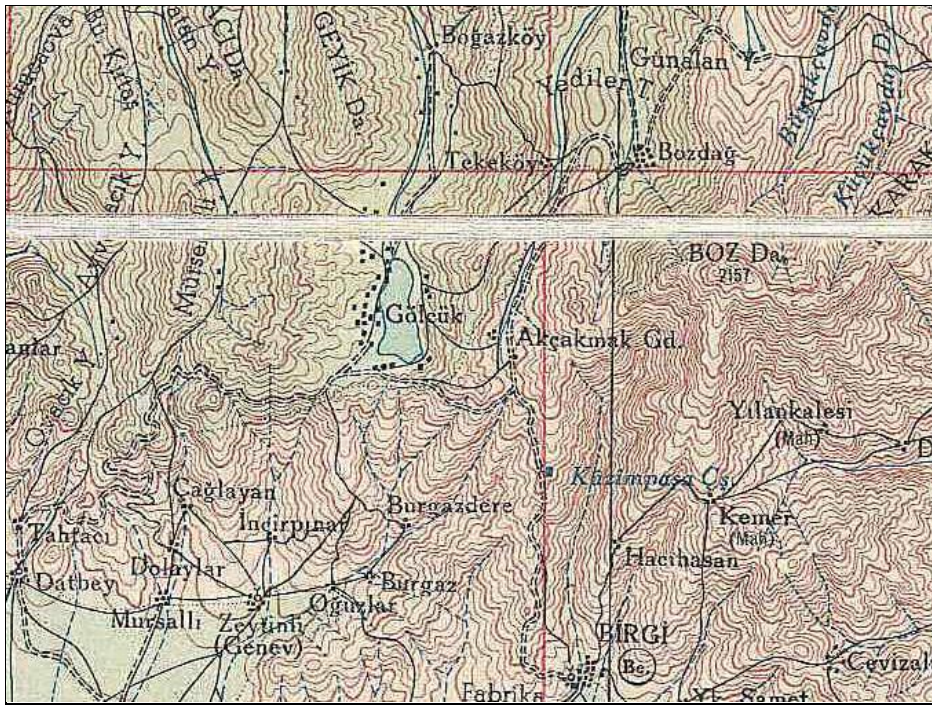
Nispeten uzun bir dönem İzmir valiliği yapan (1926-1935) Kazım Dirik ve Ödemiş belediye başkanlığında (1927-1935) bulunan Mustafa Bengisu Gölcük Yaylası'na yakın ilgi göstermiş, Ödemiş - Gölcük arasında motorlu taşıtların geçebileceği nitelikte bir yolun inşasına büyük önem vermişler ve göl kıyısında İzmir Özel İdaresi mülkiyetinde bir otel (Gölcük Otel) yaptırmışlardır. Bundan başka Kazım Dirik Bozdağ'da kış turizminin geliştirilmesi konusundaki çalışmalara öncülük etmiştir. Bu bağlamda 7 Nisan 1936 tarihli günlük gazetede bir haber yer alır. Bu haber şöyledir: "Bozdağ kış sporu için çok müsait. Bir Alman oradaki müşahedelerini anlatıyor. Uludağ ve hatta Ankara muhitindeki kayak sporu faaliyetine imrenen İzmir, geçen ve evvelki seneler, gözlerini muhite çevirmiş ve nihayet Bozdağ üzerinde durmuştu. Eski Valimiz General Kâzım Dirik, birkaç defa bu mevzua temasla Bozdağ'ın kayak sporuna müsait olduğunu ve sporcular için burada barınacak..." (Cumhuriyet, 1936; 8) tesislerin yapılmasını ifade etmiştir. Bozdağ'da kayak merkezi uzun yıllar sonra ancak 1998'de hizmete açılması mümkün olmuştur (www.izmirkulturturizm.gov.tr).

Yine Kazım Dirik ve Mustafa Bengisu'nun desteğiyle Gölcük'te ilk kermes eğlenceleri 30-31 Temmuz 1928 yılında yapılmıştır. Dirik'in ardından İzmir valisi atanan Fazlı Güleç'in katkılarıyla da 1938'de Gölcük'te kermes şenlikleri düzenlenir. Ancak kermes şenlikleri İkinci Dünya Savaşı'nın olumsuz etkileri, ödeneksizlik ve organizasyon eksikliği nedeniyle daha sonra gerçekleştirilmemiştir (Güneş ve Kocamaz, 2011; 2). Ayrıca 22 Ağustos 1951 tarihinde Gölcük'te yüzme yarışmaları yapılmıştır.

Devlet yöneticilerinin Gölcük Yaylası'na ziyaretlerinin 1935-1950 yılları arasında azalmakla birlikte devam ettiği görülür. Örneğin 1935'te Nafia vekili Ali Çetinkaya ve 1947'de Genel Kurmay Başkanı orgeneral Fevzi Çakmak Gölcük Yaylası'nı ziyaret edenler arasındadır. 6 Eylül 1947 tarihli bir gazetede Fevzi Çakmak'ın ziyareti şöyle haberleştirilir: "İstiklâl Savaşı'nda hiçbir şeyimiz yoktu. Fakat ahlâkımız vardı, bizi galip getiren de, milletimizin bu temiz ahlâkıdır demiş ve bu sözleri şiddetle alkışlanmıştır. Mareşal [Fevzi Çakmak], yarın sabah Manisa'dan hareket ederek Turgutlu, Salihli, Bozdağ, Gölcük ve Ödemiş'e uğrayacak..." (Cumhuriyet, 1947; 1) denilmektedir.

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE ÖNEMLİ BİR SAYFIYE: GÖLCÜK GÖLÜ VE YAYLASI (ÖDEMİŞ)

Gölcük'te 1935-1950'li yıllarda rekreasyon amaçlı yapılaşmanın ve faaliyetlerin gelişimi de nispeten daha yavaş bir seyir izlemiştir. Harita Genel Müdürlüğü tarafından 1946 yılında yayınlanan 1/200 000 ölçekli haritada gölün batı tarafında uzanan yol boyunca bazı binaların inşa edilmiş olduğu ayırt edilir (Harita 4). Cumaönü ve Gedizdüzü mahalleleri bu dönemde bahçelerin içine inşa edilen yazlık binalarla gevşek dokulu bir sayfiye yerleşmesi görünümü almaya başlamıştır.

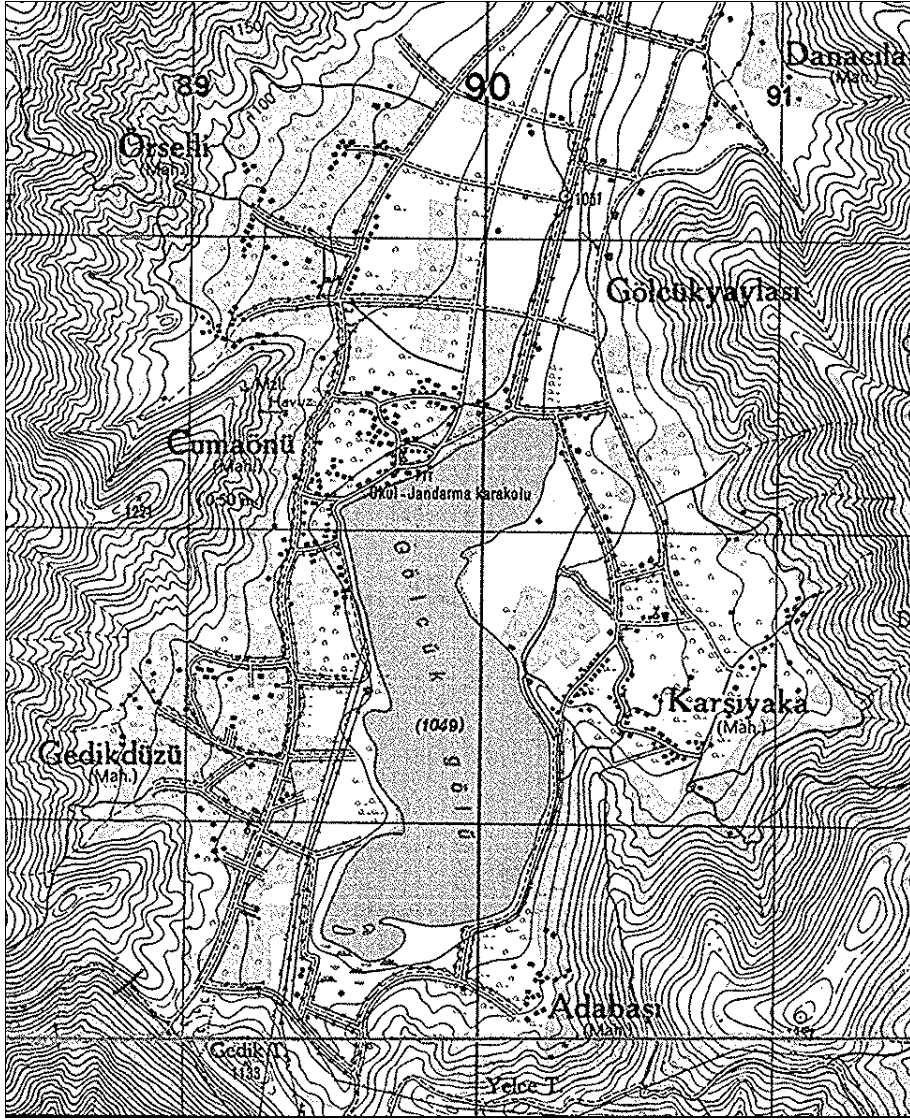

Harita 4: Gölcük Yaylası'nda sayfiye yerleşmesinin gelişimi (1946 yılı)

Buna karşılık gölün doğu ve güneydoğu tarafında bulunan Karşıyaka ve Adabaşı mahallelerinde henüz önemli bir gelişme sözü konusu değildir. Dolayısıyla Gölcük Yaylası'nda sayfiye amaçlı yapılaşmanın ilk modern örneklerine önce gölün batı tarafındaki düzlük alanlarda rastlanır. Yine bu yıllarda Gölcük Yaylası, Bozdağ, Salihli, Birgi ve Ödemiş'e motorlu araçların geçebileceği nitelikte stabilize bir yolla bağlanmış durumda olduğu görülür.

1/25 000 ölçekli haritanın 1959 yılında basımı yapılan İzmir L20-a4 paftasından göl çevresinde yerleşmenin gelişimini daha ayrıntılı bir

şekilde değerlendirmek mümkündür (Harita 5). Haritada görüleceği üzere göl çevresindeki mahallelerde bugün mevcut olan ve yerleşmelerin gelişim doğrultularının belirginleştiği ana cadde ve sokakların varlığı ayırt edilir hale gelmiştir. Başka bir deyişle yerleşme planları belirli ölçülerde şekillenmiş ve hatta kesinlik kazanmıştır.

Harita 5: Gölçük Yaylası'nda sayfiye yerleşmesinin gelişimi (1959 yılı)

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE ÖNEMLİ BİR SAYFIYE: GÖLCÜK GÖLÜ VE YAYLASI (ÖDEMİŞ)

Gölcük Yaylası'nda sayfiye amaçlı yapılaşma 1960'larda gölün etrafında konumlanan Cumaönü, Gedikdüzü, Karşıyaka ve Adabaşı mahalle alanlarında arttığı görülür. Bunlardan özellikle gölün batı kıyısında yer alan iki mahalle; Cumaönü ve Gedikdüzü mahalleleri öne çıkmaktadır. Bu iki mahallede daha çok Ödemiş, İzmir ve Salihli başta olmak üzere yakın ve uzak çevreden gelenler tarafından yazlık konutlar inşa edilmiştir. Yapılaşma konusunda herhangi bir sınırlamanın olmadığı bu yıllarda çok sayıda tarım arazisi satılarak el değiştirmiştir. Devam eden süreçte müstakil /münferit yapılaşmanın ötesine; toplu konutların (tatil sitesi) inşa edilme aşamasına geçilmiştir.

1970-1980 yılları arasında özel parselasyonla satılan çok sayıda ucuz arsaya evlerin inşa edilmesiyle göl çevresinde yapılaşma çok hızlı artmış; 1982'de imar planının yapılmasıyla çeşitli imar yasaklamaları getirilmek zorunda kalınmıştır (göle yapı yaklaşma sınırınının 100 m olması gibi). Ancak yine de gölün batı kenarının orta kısımlarında konutlar kalabalıklaşmış, ayrıca belediye binası ile bakkal, fırın, otel, çay bahçesi, kahvehane, pansiyon ve restoranların varlığı yapılaşmayı bu merkeze çekmiştir. Gölün batı kenarının bu şekilde aşırı dolması, çevre ve su kirliliği yaratır hale gelmiştir (Soykan, 1994; 304).

Gölcük Yaylası gerçek anlamda periyodik geliş-gidişlerle yaşanan ekonomik ve rekreatif yaylacılığa konu olduğundan çok sayıda ikinci konutlara sahiptir. 1993'te sayısı 900 kadar olan bu ikinci konutların % 50'si Zeytinlik halkına, geriye kalan % 50'sinin yarısından fazlası (% 60) Ödemişlilere ve daha az oranda Salihli, Tire, İzmir, Manisa, Aydın ve İstanbullulara aittir. Şüphesiz Zeytinlik'ten gelenlerin yayladaki evlerini kullanım amacı daha çok yazlık tarım faaliyetlerine dayanır. Göl çevresindeki dinlenmeye yönelik ikinci konutlar arasında deniz kenarı ikinci konutlarını aratmayacak şekilde gösterişli, dublex (Fotoğraf 5), triplex villa tipinde olanları hayli çoktur (Soykan, 1994; 304).

Doğanay'a göre, 2000'li yıllarda, Gölcük Gölü çevresindeki mahallelerde ve Gölcük Yaylası'nda konaklama tesisleri giderek artmıştır. Biri 60 ve diğeri de 70 yataklı iki modern otel vardır. İkinci evlerin sayısı ise 900'ü aşmıştır (2001; 409). Günümüzde yeni yapılan konutların eklenmesiyle bu sayıda artışın devam ettiği görülür (Fotoğraf 6). Böylece ikinci konutların artışıyla birlikte Cumaönü ve Gedizdüzü mahalleleri birleşmiş ve bazı kesimlerinde, özellikle gölün gideğeni ile

Gölcük Prenses Oteli arasında kıyıya paralel uzanan ana caddeler (Bengisu, Saraçoğlu) boyunca bina yoğunlukları oldukça yükselmiş ve sık dokulu bir yerleşme görünümü ortaya çıkmıştır (Harita 6).

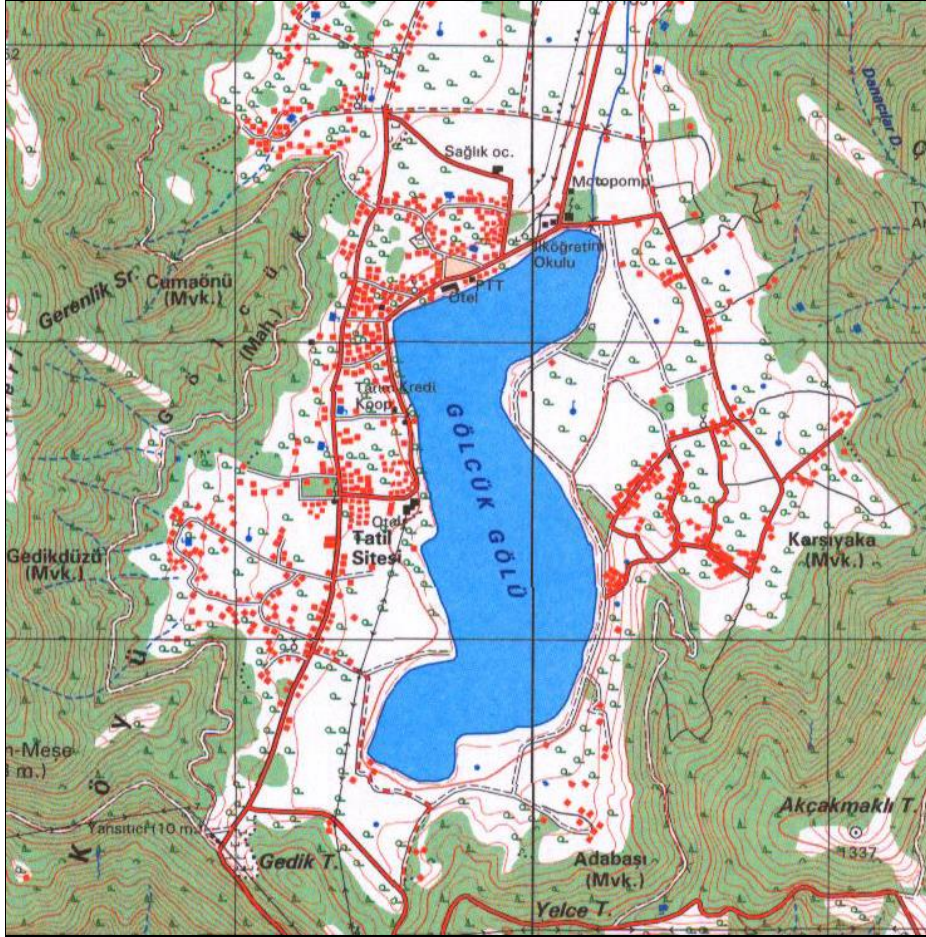

Fotoğraf 5: Gölcük'te doğal ortama uyumlu modern yapılardan biri

Fotoğraf 6: Gölcük'te Bengisu Caddesi'nde inşa edilen bir bina

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE ÖNEMLİ BİR SAYFIYE: GÖLCÜK GÖLÜ VE YAYLASI (ÖDEMİŞ)

Harita 6: Gölcük Yaylası'nda sayfiye yerleşmesinin gelişimi (2000 yılı)

Bu bağlamda özellikle Cumaönü mahallesi, konutların yanında çay bahçeleri, lokanta, fırın, market, kasap, manav, kahvehane, belediye binası, otel, pansiyon, kooperatif, cami, oyun parkları, spor alanları, postane, sağlık ocağı vb fonksiyonlara ait binaların toplanmasıyla birlikte sık dokulu ve hatta şehir görünümlü bir yerleşme niteliği kazanmıştır. Yakın zamanda bazı konutların yıkılmasıyla yeni yapılan sabit pazar yeri de burada bulunur.

Fotoğraf 7'de görüleceği gibi, Karşiyaka mahallesinde de yerleşme bakımından benzer bir gelişmenin başladığı dikkati çekmektedir. Netice itibariyle Gölcük Gölü'nün özellikle kuzeybatı

kıyılarında yapılaşmanın boyutları bir rekreasyon sahasında olması gereken taşıma kapasitesinin (fiziki, ekolojik, sosyal, yönetim gibi) üzerine çıkmış durumdadır. Bu nedenle gerekli düzenlemelerin yapılması, sürdürülebilirlik çerçevesinde kısa ve uzun vadeli koruma önlemlerinin artırılması gerekir.

Fotoğraf 7: Gölcük Yaylası 'nda sayfiye yerleşmesinin gelişimi (2013 yılı)

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE ÖNEMLİ BİR SAYFIYE: GÖLCÜK GÖLÜ VE YAYLASI (ÖDEMİŞ)

Zaten Gölcük Gölü ve yakın çevresi, İzmir 1 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 16.10.1997 gün ve 6616 sayılı kararıyla **Birinci Derece Doğal Sit** alanı olarak belirlenmiştir. Daha sonra da İzmir 2 Numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 21 Ocak 2004 tarih ve 12352 sayılı kararı ile de **İkinci Derece Arkeolojik Sit** alanı olarak tescili yapılmıştır. Bu koruma önlemlerinden sonra Gölcük'te yapılaşma hızının nispeten yavaşlamış olduğu da gözlenmektedir.

Öte yandan yerleşmenin gelişimiyle birlikte yayla konutlarında inşa malzemelerinin türünde de önemli değişimler meydana gelmiştir. Ünlü seyyahlardan İbn Batuta yayladaki çadırlardan, Evliya Çelebi toprak / kerpiç evler ve kulübelere söz etmiştir. Yakın döneme kadar inşa edilen yayla konutlarında Menderes masifini teşkil eden şist, mikaşist ve az da olsa kuvarsit kayalar kullanılmıştır. Bu tür malzeme ile inşa edilmiş halen çok sayıda bina vardır. Son zamanlarda ise özellikle rekreasyonel konaklama için inşa edilen ikinci konutlarda demir, çimento ve tuğla gibi günümüzün ulaşılması ve işçiliği kolay modern yapı malzemelerinin kullanılması yaygınlaşmıştır.

Gölcük Yaylası'nda sayfiye yerleşmesinin gelişiminin yanı sıra nüfus, konaklama tesisleri, rekreasyon etkinlikleri ve ekonomik faaliyetler hakkında da aşağıda kısa bilgiler verilmiştir.

Nüfus: Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2014 yılı kayıtlarında; Gölcük (Zeytinlik) 1489, Bozdağ 788, Tekke 451 ve Birgi'nin 2074 nüfusa sahip olduğu tespit edilir. Diğer bir ifadeyle bu veriler, yerleşim birimlerinde devamlı ikameti yansıtan nüfus değerleridir. Ancak rekreasyon faaliyetlerinin yoğunlaştığı yaz aylarında bu değerlerde önemli artışlar meydana gelmektedir. Soykan, 1990'larda yayla nüfusunun yaz mevsiminde Zeytinlik kasabası ve diğer yerlerden gelenlerle birlikte yaklaşık 5000 kişi olduğunu, gününbirlik pikniğe gelenlerle birlikte bu sayının 3-4 kat arttığını ileri sürmüştür (1994; 299). Verilen değerlerin özellikle hafta sonları gününbirliğine gelenlerle birlikte bir miktar daha arttığı ve hatta bazı günlerde 15-20 bin civarına ulaştığı söylenebilir.

Konaklama Tesisleri: Gölcük'te yerel halkın yayla evleri ve ikinci konutlar dışında ticari amaçla hizmet veren konaklama tesisleri bulunur. Ticari konaklama tesisleri kapsamında belediye işletme belgesi 2

adet otel ve 3 adet pansiyon yer alır. Otel ve pansiyonlarla ilgili aşağıda bazı bilgiler verilmiştir.

Gölcük Prenses Otel: Göl kıyısında 1929 yılında Atatürk'ün istirahat etmesi için yapılan otel, İsmet Paşa'nın belirli bir süre konakladığı, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nca tescilli Atatürk Evi ve bu yapıya ilaveten 1990'lı yıllarda inşa edilen ek yapılardan oluşur. Otelin mülkiyeti İzmir İl Özel İdaresi'ne ait olup özel bir şirkete kiralanmıştır. Gölcük Prenses Otel'de toplam 34 oda ve 70 yatak vardır. Odaların 14'ü binanın tescilli bölümündedir.

Gölcük Otel: Cumaönü mahallesinde, göl kıyısındadır. Otelin mülkiyeti Zeytinlik / Gölcük Belediyesi'nden Ödemiş Belediyesi'ne geçmiştir. Otelde 52 oda, 100 yatak vardır (Fotoğraf 8). Hemen her yıl bazı spor kulüpleri otel ve tesislerinde kamp yapmaktadır.

Fotoğraf 8: Cumaönü mahallesinde yer alan Gölcük Otel

Göl Pansiyon'da 10 oda, 30 yatak, Kavaklı Pansiyon'da 8 oda, 21 yatak ve Gölcük Pansiyon'da 7 oda 15 yatak bulunur. Pansiyonlar genellikle mayıs-ekim ayları arasında hizmet vermektedir. Doluluk oranı yaz aylarında % 100'e ulaşabilirken diğer aylarda düşük değerlerdedir.

Konaklama tesislerinde doluluk oranı yaz mevsiminde yüksek, ilkbahar ve sonbaharda düşüktür. Kış mevsiminde ise tesisler hemen

tamamen boş durumdadır. Dolayısıyla yararlanma süresi kıyı turizm oranla daha kısadır. Yakın çevredeki alternatif turizm türleriyle entegrasyon sağlanarak potansiyelin değerlendirilmesi durumunda sezonun bütün yıla yayılması mümkün görünmektedir.

Göl kıyısında çadırli kamping için uygun alanlar mevcuttur. Fakat bu alanlar planlanmış ve düzenlenmiş değildir. Bununla birlikte bazı yerlerde ve özellikle gölün doğu kıyılarında çok düzensiz kurulmuş ve temel ihtiyaçları karşılamada çeşitli sorunlar yaşayan çadırlara rastlanılır. Bunlar göl kıyısında kontrol edilemeyen kirliliklere de yol açmaktadır. Bu nedenle göl kıyısında birkaç yerde planlı çadırli kamping alanları oluşturulmalıdır.

Rekreasyon Faaliyetleri: Gölcük Yaylası ve çevresinde çok çeşitli rekreasyon faaliyetleri yapılabilir. Bu konuda zengin bir potansiyel vardır. Başlıca faaliyetler arasında; yüzme, balık tutma, sandalla dolaşma, bisiklet turu, ata binme, kısa ve uzun mesafeli yürüyüşler, çeşitli spor etkinlikleri, yamaç paraşütü, bitki inceleme ve tarım ürünleri deneyimi sayılabilir. Örneğin, 5-6 Eylül 2015 tarihlerinde Ödemiş Gölcük Gölü 1. Balık Tutma Yarışması yapılmıştır. Gölcük Gölü'nde iki gün boyunca yapılan yarışmaya 55 kişi katılmıştır. Yarışmada katılımcılar en büyük sazan yakalama, en büyük yayın yakalama ve en çok balık yakalama olmak üzere üç kategoride mücadele etmiştir (www.odemis.bel.tr/). Buna benzer rekreasyon faaliyetleri periyodik olarak düzenlenebilir ve hatta geleneksel hale dönüştürülebilir.

Ekonomik Faaliyetler: Gölcük Yaylası'nda ekonomik faaliyetler de zaman içinde dönüşüme maruz kalmıştır. Yakın zamana kadar ekonomik faaliyetlerde geleneksel yayla hayvancılığı ön plandaydı. Örneğin göl kıyısında bulunan geniş çayırarda hayvancılık yapıldı. Nitekim Bengisu, çayırıkların “şimdiye [1928'e] kadar sadece Manisa'da büyük toprak sahiplerinin at beslemelerine yaradığını” belirtir (2006; 182). Muhtemelen Gölcük Yaylası, havası, suyu ve bitki örtüsünün elverişli oluşu nedeniyle küçükbaş hayvanların yanı sıra beylikler ve Osmanlı döneminden beri iyi atların yetiştirildiği bir yayla özelliğini de taşıyordu.

Cumhuriyetin ilk yıllarında göl çevresinde bulunan devlete ait çayırık alanlar Genev (Zeytinli/Gölcük) köylüsüne dağıtılmıştır. Bunun için, Ödemiş belediye başkanı Mustafa Bengisu'nun müracaatı üzerine,

Ankara'dan Ödemiş'e çayırları ölçüp, nüfus ve aile başına dağıtma işini planlayacak bir Tapu-Fen Heyeti gönderildi. 1928 yılının baharında da Genev köylüsü, kendilerine verilen çayırları sürdüler ve patateslerini ektiler (Bengisu, 2006; 182). Bu girişimle birlikte Gölcük Yaylası'nda zirai faaliyetlerde önemli bir gelişmede meydana gelmiş oldu.

Yine, 1960'larda Gölcük havzası ağaçlandırılmaya başlanmış ve bugün havzanın yamaçlarında görülen sık dokulu ormanlar tesis edilmiştir. Böylelikle mera alanları ve hayvancılık faaliyetleri de oldukça azalmıştır. Buna karşılık Gölcük havzasının tabanında yer alan nispeten geniş alüvyal düzlük alanlarda modern yöntemlerle yapılan ziraat faaliyetleri önem kazanmıştır. Sebzelere özellikle patates ve fasulye, meyvelere ise elma, kiraz, erik, ceviz ve kestane ticari amaçla yetiştirilen başlıca ürünlerdir (Fotoğraf 9). Yaygın olmasa da arıcılıkta vardır.

Fotoğraf 9: Gölcük'te ikinci konutlar arasındaki ziraat alanı (patates tarlası)

Günümüzde ziraat, Gölcük Yaylası'nın rekreasyon faaliyetlerinden sonra en önemli ekonomik faaliyet alanıdır. Detaylı bir planlamayla her iki fonksiyonun uyumlu ve hatta birbirinin gelişmesini destekleyecek şekilde sürdürülmesi mümkün görünmektedir.

2. SONUÇ VE ÖNERİLER

Batı Anadolu'da Bozdağ kütlesi üzerinde bulunan Gölcük Yaylası, Aydınoğulları Beyliği zamanından günümüze kadar önemli bir sayfiye yeri olagelmıştır. Beylikler döneminde Birgi'nin kışlık başkent olmasına karşılık Gölcük Yaylası bir nevi yazlık başkent gibi kullanılmış ve değer kazanmıştır. Aynı şekilde Osmanlı döneminde de Manisa'da ikamet eden şehzadelerin yaz mevsiminde Gölcük Yaylası'na çıkarak birkaç ayı burada geçirdikleri tarihi kaynaklardan öğrenilir. Bu konunun Osmanlı Arşivi'nden de yararlanılarak farklı yönleriyle ayrıntılı bir şekilde ortaya konulması ve yaylada kaldıkları köşk ve benzer yapıların mekân üzerinde tespiti gerekir. Keza Cumhuriyetin ilk döneminde Şükrü Saraçoğlu, İsmet İnönü ve Fevzi Çakmak gibi birçok devlet adamı Gölcük Yaylası'na büyük ilgi göstermişlerdir. Esasen bugün de ilgi devam etmektedir.

Gölcük Yaylası ve çevresi günümüzde yerel ve bölgesel mahiyette önemli bir iç turizm sahası veya rekreasyon alanı olarak öne çıkmaktadır. Oysa yörenin turizm potansiyeli daha yüksektir. Yakın mesafede bulunan başta ünlü tarihi Sart şehri ve Birgi olmak üzere Bozdağ Kış Turizm Merkezi ve diğer çekiciliklerle birlikte dış turizme de açılması söz konusu olabilir. Yayla turizmi, kış turizmi, kongre turizmi, ören turizmi, alpinizm, sağlık turizmi / kaplıca turizmi ve kırsal turizm gibi birçok turizm türünün bir arada veya yakın mesafelerde birbiriyle bağlantılı şekilde yapılması imkân dâhilindedir. Ayrıca Batı Anadolu'da önemli turizm merkezlerine yakınlık söz konusudur.

Gölcük Yaylası'ndan yararlanmada sürdürülebilirlik çerçevesinde kısa ve uzun vadeli planların hazırlanmasına, geniş boyutlu alt ve üst yapı tesislerinin inşasına öncelik verilmelidir. Bugünkü haliyle Gölcük Yaylası taşıma kapasitesinin üst sınır değerlerine ulaşmıştır. Hakikaten mevcut alt ve üst yapıyla gelen ziyaretçilerin ihtiyaçları ve memnuniyeti sağlanamadığı gibi göl havzası ve ekosistemi de zarar görmektedir. Göl çevresinde yerleşme sahalarının atık sularını toplayacak kanalizasyon sisteminin henüz yeni (2015) inşa edilmesi, gecikmenin boyutunu ortaya koymaktadır. Rekreasyon amaçlı üst yapı tesisleri ve düzenlemeleri de maalesef çok yetersizdir.

Salihli - Gölcük - Ödemiş karayollarının niteliği artırılmalı, daha önce (1950'lerde) gündeme gelen teleferik ve alternatif ulaşım sistemleri

tartışılmalıdır. Gölcük Yaylası doğal ve beşeri değerleriyle birlikte etkin olarak tanıtılmalı, daha nitelikli konaklama tesisleri yapılmalı, turizm çeşitlendirilerek sezonu bir yıla çıkarmanın yolları aranmalıdır. Bütün bu çalışmalara yerel halkın katılımı sağlanmalı ve desteği alınmalıdır. Ayrıca Gölcük Yaylası'na sahip çıkacak ve bütün bu işleri düzenli bir şekilde tek elden yapacak bir yönetime de ihtiyaç vardır.

KAYNAKÇA

- Alagöz, C. A. (1941). Yayla Tabiri Hakkında Rapor, Birinci Coğrafya Kongresi (6-21 Haziran 1941): Raporlar, Müzakereler, Kararlar, Maarif Vekilliği, s.150-157, Ankara.
- Âşık Mehmed, (2007). Menâzirü'l – Avâlim (Hzl. M. Ak), C.II, Türk Tarih Kurumu Yayınları III. Dizi – Sa 27, Ankara.
- Baykara, T. (1990). Aydınoğlu Gazi Umur Bey, Kültür Bakanlığı Yayınları: 1232, Ankara.
- Bengisu, K. (2006). Koca Doktor Mustafa Bengisu: Savaşın Askeri, Barışın Hekimi, Cumhuriyetin Şehircisi, Stil Matbaacılık.
- Bengisu, R. L. (1994). Torrhebia Limne, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Dergisi, Cilt 2, s.33-43, İzmir.
- 1/200 000 Ölçekli Harita - Manisa Paftası, Erkânı Harbiyye-i Matbaası, 1328.
- 1/200 000 Ölçekli Harita - Manisa Paftası, Harita Genel Müdürlüğü, 1946.
- 1/25 000 Ölçekli Harita- İzmir L20-a4, Harita Umum Müdürlüğü, 1959.
- 1/25 000 Ölçekli Harita - İzmir L20-a4, Harita Genel Komutanlığı, 2000.
- BOA Tarih: 29/S /1205 (Hicrî) Dosya No: 164 Gömlek No: 8158 Fon Kodu: C..EV..
- BOA Tarih: 13/M /1207 (Hicrî) Dosya No: 83 Gömlek No: 4138 Fon Kodu: C..MF..
- BOA Tarih: 13/N /1153 (Hicrî) Dosya No: 595 Gömlek No: 24539 Fon Kodu: C..ML..

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE ÖNEMLİ BİR SAYFIYE: GÖLCÜK GÖLÜ VE YAYLASI (ÖDEMİŞ)

- BOA Tarih: 29/Z /1277 (Hicrî) Dosya No: 381 Gömlek No: 19317 Fon Kodu: C..EV..
- BOA Tarih: 08/L/1329 (Hicrî) Dosya No: 81 Gömlek No: 6 Fon Kodu: ŞD.
- Ceylan, M. A. (1996-1997). Gölcük Gölü (Ödemiş/İzmir), Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı 1, s.267-286, İstanbul.
- Cumhuriyet, 28 Ağustos 1934, s.3.
- Cumhuriyet, 07 Nisan 1936, s.8.
- Cumhuriyet, 06 Eylül 1947, s.1.
- Doğanay, H. (2001). Türkiye Turizm Coğrafyası, Çizgi Kitapevi, Konya.
- Doğanay, H. ve Coşkun, O. (2013). Türkiye Yaylacılığındaki Değişme Eğilimleri Ve Başlıca Sonuçları, Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı 30, s.1-28, Erzurum.
- Emecen, F. M. (1989). XVI. Asırda Manisa Vilayeti, AKDITYK Türk Tarih Kurumu Yayını Dizi XIV, Sayı 6, Ankara.
- Ergül, T. (1991). Kurtuluş Savaşı'nda Manisa (1919-1922), Manisa Kültür ve Sanat Kurumu Yayını 1, İzmir.
- Evliya Çelebi, (1985). Seyahatname, Üçdal Neşriyat, Cilt 8, İstanbul.
- Galip, B. Y. (1989). Eski Bir Başkent Birgi, İlgi Dergisi, Sayı 59, s.21-23.
- Güneş, G. ve Kocamaz, M. (2011). Cumhuriyetin İlk Yıllarında Taşrada Turizm Politikaları Arayışı: Bergama Kermesi, Belgi, Sayı 2, s.205-212.
- Hacı, G. (2006). Efe Başvekil: Şükrü Saraçoğlu'nun Romanı, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- [Http://www.odemis.gov.tr/default_](http://www.odemis.gov.tr/default_) (Erişim: 6.7.2015)
- [Http://www.izmirkulturturizm.gov.tr/TR,77386/bozdag-kayak-merkezi.html](http://www.izmirkulturturizm.gov.tr/TR,77386/bozdag-kayak-merkezi.html) (Erişim: 7.7.2015).
- [Http://www.oykam.org/dosyalar/arsiv/bengisu_aile_birligi.pdf](http://www.oykam.org/dosyalar/arsiv/bengisu_aile_birligi.pdf) (Erişim: 8. 7. 2015).

- [Http://www.odemis.bel.tr/component/k2/575-odemis-golcuk-golu-1-balik - tutma-yarismasi. Html](http://www.odemis.bel.tr/component/k2/575-odemis-golcuk-golu-1-balik-tutma-yarismasi.html) (Erişim: 15.09.2015).
- [Http://arsiv.ntv.com.tr/news/235078.asp](http://arsiv.ntv.com.tr/news/235078.asp). (Erişim: 15.09.2015).
- İbn Batuta Seyahatnamesi: Seçmeler (Hızl. İ. Parmaksızoğlu), Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: 494, İstanbul, 1989.
- İbrahim Cavid, (2010). Aydın Vilâyet Sâlnâmesi/H1308 (Hızl. M. Babuçođlu, C. Erođlu, A. şahin), Türk Tarih Kurumu Yayınları, III-5. Dizi-Sayı 3, Ankara.
- İzbrak, R. (1986). Coğrafya Terimleri Sözlüğü, MEB Öđretmen Kitapları Dizisi: 157, İstanbul.
- Katip Çelebi, (2013). Cihannüma, C.II, Bahçeşehir Üniversitesi Medeniyet Araştırmaları Merkezi (MEDAM), İstanbul.
- Kemal, Y. (2012). Çakırcalı Efe, Yapı Kredi Yayınları: Edebiyat-560, İstanbul.
- Kiepert, R. (1911). Karte von Kleinasien, CI. Smyrna (1/400 000), Dietrich Reimer, Berlin.
- Konukçu, E. (2013). Salihli'de Bozdağ' a Bakış (Tarihi Akışta Bozdağlar), Krallardan Efelere Salihli Sempozyumu Bildirileri 1, Salihli Belediyesi Kültür Yayınları: 37, s.13-36.
- Orkon, C. R. (1937). Manisa Coğrafyası, Manisa Halkevi Yayınlarından Sayı 3, Resimli Ay Matbaası, İstanbul.
- Ödemiş Gölcük Tekke ve Bozdağ Teleferiği Anonim şirketi, Ege Üniversitesi Matbaası, 1959, İzmir.
- Sanır, F. (2000). Coğrafya Terimleri Sözlüğü, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Saraçoğlu, ř. ve İnce, R. (1936). Gölcük Yaylası (Le Plateau de Gölcük), Ulus Basımevi, Ankara.
- Somuncu, M. (2011). Kırsal ve Kentsel Alanlardaki Sosyoekonomik Deđiřime Bağlı Olarak Türkiye Yaylalarının Fonksiyonlarındaki Farklılaşma, ICANAS 38 Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi Bildiriler, Cilt II, s.815-834, Ankara.

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE ÖNEMLİ BİR SAYFIYE: GÖLCÜK GÖLÜ VE YAYLASI (ÖDEMİŞ)

- Soykan, F. (1994). Bozdağlar'da (Ege Bölgesi) Rekreatif Yaylacılık, Turizm Yıllığı, Türkiye Kalkınma Bankası Yayınları, s.292-306, Ankara.
- Strabon, (2000). Antik Anadolu Coğrafyası (Geographika XII-XIII-XIV), Çev. A. Pekman, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- Texier, C. (2002). Küçük Asya Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi, Çev. A. Suat, Latin Harf. Akt. K. Y. Koprman, Sad. M. Yıldız, Enformasyon ve Dökümantasyon Hizmetleri Vakfı Yayını, Cilt 2, Ankara.
- Uluçay, Ç. (1970). Kanuni Sultan Süleyman ve Ailesi İle İlgili Bazı Notlar ve Vesikalar, Kanuni Armağanı, Türk Tarih Kurumu Yayınlarından VII.Seri-Sa.55, s.227-257, Ankara.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1929). Afyon Karahisar, Sandıklı, Bolvadin, Çay, İsaklı, Manisa, Birgi, Muğla, Milas, Peçin, Denizli, Isparta, Atabey ve Eğirdir'deki Kitabeler ve Sahip, Saruhan, Aydın, Menteşe, İnanç, Hamit Oğulları Hakkında Malumat, Devlet Matbaası, İstanbul.
- Uzunçarşılı, İ. H. (2011). Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri, Türk Tarih Kurumu Yayınları VIII. Dizi-Sayı 25, Ankara.